

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Πρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου Ανωνύμων, Περιορισμένης Ευθύνης και Προσωπικών Τεχνικών Εταιριών (ΣΑΤΕ)

Δημόσια και ιδιωτικά έργα ανάχωμα στην κρίση

Η κρίση στην ελληνική οικονομία συνεχίζεται και μάλιστα επιδεινούμενη σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ αποδεικνύεται ότι δεν είναι αποκλειστικά συνέπεια της διεθνούς οικονομικής κρίσης, αλλά οφείλεται κυρίως σε ενδογενείς παθογένειες της οικονομίας και ταυτόχρονα εγγενείς αδυναμίες του θεσμικού πλαισίου παραγωγής δημοσίων έργων, οι οποίες μάλιστα αυξάνονται και οξύνονται στις ιδιαίτερα ανταγωνιστικές συνθήκες τις οποίες διαμορφώνει η έλλειψη αντικειμένου των τεχνικών εργοληπτικών εταιριών.

Η κρίση στον κλάδο των ιδιωτικών και δημόσιων έργων, ο οποίος τα προηγούμενα χρόνια μετέφερε σημαντικό στη δημιουργία του ΑΕΠ (άμεση συμμετοχή άνω του 8%), επιδρά αρνητικά σε όλο το φάσμα της εθνικής οικονομίας, δεδομένου ότι συρρικνώνει την παραγωγή ΑΕΠ, αυξάνει το ποσοστό των ανέργων, περικυπεί δραστικά τα κρατικά έσοδα και δρα πολλαπλασιαστικά σε βάρος των έμμεσα εξαρτώμενων επιχειρήσεων, αλλά και γενικότερα της βιομηχανίας και του εμπορίου καταναλωτικών ειδών, αφού περιορίζεται δραστικά η καταναλωτική δαπάνη. Με αυτά τα δεδομένα η κρίση στον κλάδο σηματοδοτεί και την κρίση σε ολόκληρη την οικονομία.

Για αυτούς, εξάλλου, τους λόγους διεθνώς ο κατασκευαστικός τομέας χρησιμοποιείται ως «ατμομηχανή» για την αντιμετώπιση της κρίσης που μαστίζει τις οικονομίες.

Συγκεκριμένα, στις ευρωπαϊκές και άλλες χώρες οι υπεύθυνοι άσκησης οικονομικής πολιτικής γνωρίζουν ότι οι περίοδοι κρίσης δεν είναι περίοδοι περαιωμάτων και παλινωδιών αλλά ταχέων, δραστικών και αποτελεσματικών επιλογών και δράσεων. Με αυτό το δεδομένο όλες οι αναπτυγμένες οικονομίες του πλανήτη επέλεξαν να στηρίξουν δραστικά τα προγράμματα επενδύσεων και δημιουργίας υποδομής, ώστε να τεθεί το απαι-

τούμενο ανάχωμα στην, ήδη εμφανή, γενικευμένη ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας.

Τέτοια προγράμματα εφαρμόζουν ήδη από το τέλος του 2008 οι ΗΠΑ (6% του ΑΕΠ), η Κίνα (18% του ΑΕΠ), η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Πορτογαλία (Σύνολο Ε.Ε.: 1% του κοινοτικού ΑΕΠ) κ.ά.

Η επιλογή στήριξης και εφαρμογής εκτενών προγραμμάτων επενδύσεων δεν είναι τυχαία ή χαριστική προς τον κλάδο. Είναι η μοναδική και δοκιμασμένη, ως

σήμερα, επιλογή οικονομικής πολιτικής με στόχο και την ελαστικοποίηση της απώλειας θέσεων εργασίας—αφού ο κλάδος παγκοσμίως απασχολεί σημαντικό ποσοστό εργαζομένων (στην Ελλάδα 8,5%)—συμβάλλοντας και στην τόνωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, αλλά κυρίως στην αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων. Επιπροσθέτως, στο σύνολο των αναλύσεων και μελετών αναφορικά με τη βέλτιστη οικονομική πολιτική η οποία πρέπει να ασκηθεί επισημαίνεται ότι πρέπει να στηριχτούν οι προοπτικές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, μεταξύ αυτών κυρίως όσων δραστηριοποιούνται στον χώρο της κατασκευής, δημόσιας και ιδιωτικής, οι οποίες, σύμφωνα και με όλες τις παραδοχές και στόχους της Ε.Ε., συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο κάθε οικονομίας.

Στην Ελλάδα, δυστυχώς, καμία από τις ανωτέρω επιλογές δεν αποτέλεσε επιλογή των ασκούντων την οικονομική πολιτική, με αποτέλεσμα η παρατεταμένη κρίση στον κλάδο να επιδεινώνει σημαντικά και την κατάσταση σε ολόκληρη την οικονομία.

Στη χώρα μας η επιλογή της μείωσης της συνολικής επενδυτικής δαπάνης και η σχεδόν αποκλειστική χρηματοδότηση μεγάλων έργων λειτουργήσαν και λειτουργούν ασφώς αναποτελεσματικά ως προς τον στόχο συγκράτησης των αρνητικών συνεπειών της ύφεσης στην ελληνική οικονομία.

✓ Η καθίζηση στα ιδιωτικά και δημόσια έργα συρρικνώνει το ΑΕΠ, αυξάνει το ποσοστό των ανέργων και μειώνει δραστικά τα δημόσια έσοδα

Μείωση της

9

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Πρόσφατες μελέτες υποδεικνύουν ότι η σημερινή οικονομική κατάσταση δεν αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά κατά το προσεχές μέλλον, αφού από τη μία ο δημόσιος τομέας παλεύει να μειώσει τα επίπεδα του δημοσιονομικού ελλείμματος και από την άλλη ο ιδιωτικός τομέας εξακολουθεί να μην επενδύει τις αποταμιεύσεις του, αναμένοντας την αντιστροφή του κλίματος. Αυτή η κατάσταση ενέχει πολλαπλούς κινδύνους τόσο για την ευρωπαϊκή οικονομία όσο και για την ελληνική, καθώς υποσκάπτει τη διατηρησιμότητα της ανάπτυξης.

Αυτό που απαιτείται είναι η εξασφάλιση μιας μακρόχρονης ανάπτυξης των επενδυτικών δράσεων, οι οποίες δεν θα επηρεάζονται από την εκάστοτε φάση του οικονομικού κύκλου.

Συγκεκριμένα μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση αλλά και προς την άρση των χρόνιων στρεβλώσεων στον εγκάρσιο κατασκευαστικό κλάδο είναι τα ακόλουθα:

1. Διαφάνεια - δημοσιότητα (δελτίο ταυτότητας έργου).

Υποχρεωτική ανάρτηση των βασικών στοιχείων όλων των δημόσιων έργων στο διαδίκτυο, που θα αφορούν τη μελέτη, τη δημοπράτηση, την αρχική σύμβαση, τυχόν συμπληρωματικές συμβάσεις, την περαίωση και την παραλαβή. Η δημοσιότητα αυτή είναι εύκολα υλοποιήσιμη, χωρίς κόστος για το Δημόσιο. Θα αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη του πολίτη προς τις

αναθέτουσες αρχές και θα αναβαθμίσει την τρωθείσα αξιοπιστία του κατασκευαστικού κλάδου.

2. Εξόφληση οφειλών Δημοσίου, συμψηφισμοί, αναπτυξιακός νόμος.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής Ελλάδος (ΟΚΕ) το Ελληνικό Δημόσιο είναι μακράν ο χειρότερος αποπληρωτής έργων υποδομής, με καθυστερήσεις που φθάνουν έως και τα 4 έτη σε σύγκριση με τις λίγες ημέρες ή το πολύ εβδομάδες που απαιτούνται σε όλες τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Επιβάλλεται η άμεση πληρωμή των εκτελεσμένων εργασιών-εγκεκριμένων λογαριασμών, ώστε να αυξηθεί η ρευστότητα και να αναστατωθεί η οικονομία με χρήματα που ούτως ή άλλως θα καταβάλει το Δημόσιο, αφού τα οφείλει, αλλά και για να αποτραπούν επικείμενες πτωχεύσεις και απολύσεις.

Σε περίπτωση αδυναμίας εξόφλησης να εξετασθεί η δυνατότητα αποπληρωμής με ομόλογο του Ελληνικού Δημοσίου (υπονοείται ότι πρόσφατα το Ελληνικό Δημόσιο αποφάσισε να πράξει αναλόγως για την αντιμετώπιση των χρεών του προς το ΙΚΑ).

Απαιτείται άμεση ένταξη των τεχνικών εταιριών στον αναπτυξιακό νόμο, από τον οποίο μονίμως και αδικαιολόγητα εξαιρούνται. Γενικότερα απαιτείται λή-

απασχόλησης έφερε η ύφεση το 2009

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΣΥΕ, κατά τη διάρκεια του τρίτου τριμήνου του 2009 η κατασκευαστική δραστηριότητα στη χώρα μας συνέχισε να καταγράφει αρνητικά στοιχεία:

- ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές (σύνολο κλάδου) εμφανίζεται **μειωμένος κατά 13%** έναντι του γ' τριμήνου 2008,
- η συνολική **απασχόληση στον κλάδο είναι μειωμένη κατά 5,4%** έναντι του γ' τριμήνου 2008 (366,6 κιλ. το β' τρίμηνο του 2009 έναντι 402 κιλ. απασχολούμενων το γ' τρίμηνο του 2007),
- η **συμμετοχή** του κλάδου στη δημιουργία του ΑΕΠ καταγράφει τη χαμηλότερη συμβολή της τα τελευταία 13 έτη, μόλις **3,5%**, έναντι 4,4% του γ' τριμήνου του 2008,
- οι συνολικές **ακαθάριστες επενδύσεις** σε κατασκευές παρουσιάζουν **μείωση κατά 18,4%** έναντι του γ' τριμήνου 2008,
- ο δείκτης παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού (δημόσια έργα) **συρρικνώθηκε κατά 10,5%** έναντι του γ' τριμήνου του 2008,
- ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων (ιδιωτικά

έργα) εμφανίζει **μείωση κατά 17,6%** έναντι του γ' τριμήνου του 2008,

Ειδικότερα ως προς τον όγκο κτιριακών έργων που αντιστοιχεί στις οικοδομικές άδειες που εκδόθηκαν το 2009 η μείωση ήταν 27,6% έναντι του 2008, η οποία –ως σημειωθεί– ήταν επίσης μειωμένη κατά 17,1% έναντι του 2007 (στοιχεία ΕΣΥΕ).

Εξάλλου, σύμφωνα και με τα στοιχεία του ΣΑΤΕ, κατά το 2009 συνεκτίσθη η μείωση, έναντι των ετών 2005, 2006 και 2007, των δημοπρατούμενων έργων προϋπολογισμού άνω των 2 εκατ. ευρώ και ως προς τον αριθμό, αλλά και ως προς τον συνολικό προϋπολογισμό τους.

Τα δεδομένα αυτά αντικατοπτρίζονται:

- στον αυξανόμενο ρυθμό **διαγραφής εταιριών από το Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ), κατά 9%** το 2009/08, έναντι 2,5% το 2008/07, αλλά και
- στους ισολογισμούς των εταιριών για το 2008, η τελική επεξεργασία των οποίων ολοκληρώθηκε τη φθινόπωρο του 2009 από τον ΣΑΤΕ και από τους οποίους προκύπτει εντυπωσιακή **αύξηση των συνολικών υποχρεώσεων έναντι του 2007** (κατά 63% οι μεσομακροπρόθεσμες).

✓ Η συμμετοχή των κατασκευών στη δημιουργία του ΑΕΠ καταγράφει τη χαμηλότερη συμβολή της τα τελευταία 13 έτη, μόλις 3,5%

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

ψη άμεσων μέτρων για τη χρηματοδοτική ανακούφιση και των εργαλειακών επιχειρήσεων, οι οποίες συνεχώς απουσιάζουν από τις ευεργετικές διατάξεις της ελληνικής φορολογικής-επενδυτικής νομοθεσίας (π.χ. εκτός πλαισίου ρύθμισης των ασφαλιστικών εισφορών του ΙΚΑ, εκτός των εκάστοτε αναπτυξιακών-επενδυτικών νόμων κ.ο.κ.).

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να είναι δυνατός ο **συνψηφισμός οφειλών** του Δημοσίου προς τις επιχειρήσεις με οφειλές των επιχειρήσεων προς το Δημόσιο, όπως άλλωστε επιβάλλει η στοιχειώδης ισονομία.

3. Κατάργηση της μειοδοσίας ως αποκλειστικού κριτηρίου ανάθεσης δημοσίων έργων.

Οι προϋποθέσεις αξιόπιστων μελετών, σωστής και στελεχωμένης επίβλεψης, ορθής λειτουργίας της αγοράς, που αποτελούν αναγκαίες συνθήκες για τη λειτουργία της μειοδοσίας, δεν έχουν ακόμη διασφαλιστεί. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την οικονομική ασφυξία των επιχειρήσεων (μη πληρωμές, οικονομική κρίση, τραπεζικό σύστημα), οδηγεί σε πολύ υψηλές-παράλογες εκπτώσεις, με καταστροφικές συνέπειες τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για το ίδιο το έργο.

4. Νέα σύγχρονα αναλυτικά τιμολόγια και δίκαιος υπολογισμός αναθεώρησης τιμών.

Ηδη οι εργοληπτικές οργανώσεις ετοιμάζουν (σε συνεργασία

με σοβαρό οίκο εξειδικευμένων συμβούλων) πρόταση σύγχρονου και συμβατού με τα ευρωπαϊκά δεδομένα **συστήματος ανάληψης τιμών εργασιών τεχνικών έργων** υιοθετώντας και προσαρμόζοντας σε μεγάλο βαθμό πρότυπα ευρωπαϊκών χωρών (π.χ. γερμανικά STL-BAU, γαλλικό σύστημα κ.λπ.). Ουσιαστικά, η πρόταση αυτή έχει την καθολική αποδοχή όλων των συναρμόδιων φορέων του τεχνικού κόσμου (ΤΕΕ, οργανώσεις μελετητών-εργοληπτών κ.λπ.).

5. Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση, μηχανογράφηση και διαφάνεια του Μητρώου Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ – ΜΗΚΙΕ).

Η εν λόγω πρόταση αποσκοπεί στη δίκαιη και αντικειμενική κατάταξη των επιχειρήσεων, ενώ εκτιμάται ότι θα βοηθήσει τα μέγιστα σε έκτακτες περιπτώσεις διακρίσεως κρίσεων, αφού ανά πάσα στιγμή θα είναι εφικτή η επιλογή κατάλληλων εργοληπτικών εταιριών κατά περίπτωση (π.χ. εξειδίκευση εργασιών και ανεκτέλεστο υπόλοιπο ανά κατηγορία εργασιών κ.ο.κ.). Επίσης, επιφέρει η **θεσμοθέτηση Μητρώου Κατασκευαστών Ιδιωτικών Έργων (ΜΗΚΙΕ)** που καρκινοβατεί επί μία εικοσαετία και δεν πρέπει να βραδύνει άλλο, αφού αποτελεί απαίτηση όλης της κοινωνίας.

6. Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ).

Απαιτείται η εκ βθέρων επανεξέταση του θεσμικού πλαισίου

και του τρόπου υλοποίησης των **Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα**. Η μέχρι σήμερα διαδικασία εφαρμογής τους έχει οδηγήσει στην υπερμεγέθη ενοποίηση τεχνικού αντικειμένου (π.χ. εκατοντάδες σχολικά κτίρια) με τον συνακόλουθο αποκλεισμό της πλειονότητας των τεχνικών εταιριών της χώρας. Παράλληλα, η απορροφητικότητα ιδιωτικών κεφαλαίων βρίσκεται κυριολεκτικά σε

✓ Το Ελληνικό Δημόσιο είναι ο χειρότερος αποπληρωπής έργων υποδομών, με καθυστερήσεις έως και τα 4 έτη

μηδενικό σημείο εφόσον μόνον ένα από τα εκατοντάδες εξαγγελθέντα έργα βρίσκεται στην (αρχική ακόμη) φάση υλοποίησης.

7. Αύξηση του πλήθους των δημοπρατούμενων έργων, ειδικά των μικρών και μεσαίου προϋπολογισμού στην περιφέρεια.

Κατά τα πρότυπα των μέτρων αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης που έλαβαν οι περισσότερες αναπτυγμένες χώρες, με την απαιτούμενη αντίστοιχη αύξηση των κονδυλίων του Προγράμματος

Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ).

8. Κατάργηση πρόσθετων εγγυήσεων, άρση κυρώσεων κατά αναδόχων έργων.

Η θέσπιση πρόσθετων εγγυήσεων δεν απόφερε πλεονέκτημα για το Δημόσιο στην ανάθεση και εκτέλεση των έργων, παρά μόνο αύξησε το κόστος του αναδόχου και δημιούργησε συνθήκες επιχρηματικής ασφυξίας. Προτείνονται:

- η άμεση δημοσιοποίηση στο διαδικτυο των στοιχείων των εγγυητικών επιστολών ούτως ώστε να αποκλειστεί η περίπτωση πλαστών εγγυητικών επιστολών,
- η υποχρεωτική αναγραφή χρόνου λήξης στις εγγυητικές επιστολές, αντίστοιχη με την προθεσμία εκτέλεσης του έργου και τις υποχρεώσεις συντήρησης, για να καταπολεμηθούν η αδράνεια και η υπερβολικά καθυστερημένη επιστροφή εκ μέρους των δημοσίων υπηρεσιών,
- η μείωση ή και η κατάργηση των απαιτούμενων πρόσθετων εγγυητικών επιστολών.

9. Απλοποίηση, κωδικοποίηση νομοθεσίας.

Απαιτείται ουσιαστική απλοποίηση της νομοθεσίας ώστε να αποφεύγονται οι μεγάλες καθυστερήσεις στην ένταξη, δημοπράτηση, ανάθεση και εκτέλεση των έργων. Το δαιδαλώδες πλέγμα νομοθετικών διατάξεων, εγκυκλίων, αποφάσεων, γνωμοδοτήσεων κ.λπ. που επιδέχονται διαφορετικές και αντιφατικές ερμηνείες στην κυ-

ριολεξία «δένει τα χέρια» τόσο των δημοσίων υπηρεσιών όσο και των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Το τεχνικό δυναμικό του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, αντί να απασχολείται με την παραγωγή τεχνικού έργου, απασχολείται κατά κύριο λόγο με ενστάσεις, προσφυγές, αιτήσεις ακυρώσεων, αιτήσεις θεραπείας, δικαστικές προσφυγές κ.λπ., με αποτέλεσμα τεράστιες καθυστερήσεις στην πρόοδο των έργων και στην απορροφητικότητα των κονδυλίων.

Απαιτείται επανεξέταση του νομοθετικού πλαισίου εκτέλεσης έργων προς την κατεύθυνση εναρμόνισης με τα ευρωπαϊκά δεδομένα (FIDIC) και επίλυση θεμάτων όπως:

- απαλοτριώσεις - αρχαιολογική έρευνα προ της δημοπράτησης,
- εξασφάλιση δανειοθαλάμων, αδρανών, ενανόθεσης προϊόντων εκσκαφών,
- αξιόπιστοι προϋπολογισμοί έργων,
- εξασφαλισμένη χρηματοδότηση προ της δημοπράτησης και, φυσικά,
- θεσμοθέτηση συστήματος γρήγορης και αξιόπιστης διαδικασίας ανάθεσης μελετών.

Τέλος, πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο σύστασης σώματος ειδικών δικαστών με σκοπό την ταχεία απονομή δικαιοσύνης σε έναν τόσο κρίσιμο και σοβαρό τομέα, όπως είναι τα τεχνικά έργα, που απαιτούνται εξειδικευμένες τεχνικές και νομικές γνώσεις.